

Brinta en Kroatische koffie

Ze schreef haar boek in het Duits en het werd in Duitsland uitgegeven, maar de titel was Nederlands en onvertaalbaar: *Indische Nederlanders*. Ze voelt zich Nederlandse, maar zo zien de mensen haar vaak niet. Ze woonde dan ook wel bijna haar hele leven in Duitsland en ze spreekt met een Duits accent.

Een Finse vader en een Nederlandse moeder - 'Indisch' Nederlandse. Sandra (34) woont nu in een ruim ingerichte flat in Amsterdam-Osdorp met uitzicht over de groene en landelijke rand van de stad. Haar werk op het Leidseplein, hartje Amsterdam, heeft alles te maken met 'urban culture', 'culture players', 'online streaming platforms' en dito marketing.

Sandra houdt van snel en ze houdt van opgeruimd. De 'open space' in haar kamer is met opzet, ze wil kunnen dansen en glijden over de vloer.

In haar open keuken staat ze melk op te warmen in een pannetje. Normaal gebruikt ze de magnetron, maar vooruit: bij een echt Hollands Brinta-ontbijt hoort melk uit een steelpan. We kunnen kiezen uit twee soorten Brinta, gezoet en ongezoet. Verder is er Kroatische koffie.

Hoe kwam je in Amsterdam terecht?

"Ik ben hier geboren! In de Bijlmer, Zuidoost, in zo'n flat. Hoewel we toen ik tweeënehalf was al naar Duitsland verhuisden, kan ik me de flat nog wel herinneren. Het was een rode flat. Dingen van toen ik kind was, kan ik me heel goed herinneren.

Toen mijn moeder, die in Haarlem was opgegroeid, mijn Finse vader had leren kennen, zijn ze eerst naar Finland gegaan. Daar is mijn broer geboren. Omdat mijn moeder daar niet kon wennen, zijn ze naar Amsterdam gekomen. Het is wel grappig dat mijn broer juist altijd naar de Finse kant is getrokken, maar dat ik altijd liefde en belangstelling voor Nederland heb gehouden."

"In Duitsland hebben we 32 jaar gewoond. We vonden het daar, laat ik zeggen: niet zo leuk. Het was het Beierse platteland, ze waren daar niet gewend aan buitenlanders, behalve Turken en Kroaten. Mijn moeder zag er Aziatisch uit en zij had het er zeker niet makkelijk in het begin. Voor de mensen daar waren wij gewoon vreemd. Mijn ouders hadden ook niet typische banen voor buitenlanders, dus wij vielen overal buiten. De scheiding was gastarbeiders versus Duitsers. Mijn vader zat in het bedrijfsleven. Hij ging daarheen om voor Nokia een bedrijf op te bouwen en dat heeft hij met succes gedaan."

Maar jullie hadden het er niet echt naar je zin?

"Ik had altijd zoiets van: ik hoor hier niet echt thuis. Ik voelde me niet helemaal geaccepteerd. Het is een mindset, dat je er altijd bij stilstaat dat je anders bent."

"Het gaat om kleine dingen, minieme verschillen. De tijden wanneer je eet, wanneer je naar huis moet. Een half uur eerder naar huis is voor een kind heel veel!"

"En ook hoe je de feestdagen viert: wat je eet met Kerstmis, wanneer je het viert. In mijn familie vieren we Kerstmis altijd op 24 december en daarna doen we twee dagen heerlijk niets. Maar mijn vrienden waren altijd heel druk: dan naar die familie, en dan naar die. Dat vond ik dan weer een beetje vreemd en ik dacht: maar ik heb hier helemaal geen familie."

“We spraken thuis twee talen, Fins en Nederlands. Ook daardoor waren we natuurlijk anders.” Sandra paste zich aan, deed erg haar best te compenseren dat ze anders was. Bij haar thuis werd ze daardoor als de meest Duitse gezien, maar dat was nou ook weer niet wat ze wilde horen.

Kinderen uit migrantengezinnen willen soms helemaal niet dat hun ouders een vreemde taal spreken.

“Ik wilde op een gegeven moment geen Fins meer spreken. Dat kwam omdat mijn vader veel op reis was en veel op zijn werk. Hij was er dus vaak niet en ik raakte het Fins kwijt. Toen heb ik gewoon geweigerd om nog langer Fins te spreken en op den duur ging mijn vader Nederlands spreken met mij. Dat moet voor hem wel zwaar zijn geweest, ja. Dat zijn dochttertje dat niet meer wilde.”

“Maar uiteindelijk konden we het goed vinden in Duitsland en mijn ouders ook. Ze hebben het heel goed gedaan daar.”

“Toch had ik sinds mijn achttiende altijd de wens om naar Amsterdam terug te gaan en om de een of andere reden kwam dat er nooit van. Direct na school ben ik naar een business college gegaan en daarna was ik succesvol in het bedrijfsleven. Het ging heel goed. Op mijn 25^e was ik directeur van twee bedrijven.”

Sandra had een prachtige baan maar het was niet wat ze persoonlijk wilde. Het begon haar steeds meer tegen te staan dat alles draaide om de organisatie, de cijfers. “Mensen worden niet als mensen gewaardeerd, worden alleen als sources gezien. In het bedrijfsleven gaat het alleen om het geld. Ja, zo werkt het nu eenmaal en daar heb ik nu ook mee te maken, maar toen wilde ik wat anders.” Op haar zevenentwintigste begon ze aan een studie culturele antropologie en interculturele communicatie.

De ontbijtontmoetingen brengen ons steeds nieuwe, verrassende leefwerelden. Nu maar weer even aandacht voor het ontbijt zelf. De melk is goed warm gebleven in de steelpan; we nemen nog een beetje Brinta.

Wat was je gewend om thuis te eten voor ontbijt?

“Toen ik heel klein was, maakte mijn moeder ’s morgens pap. Eerst havermout, later cornflakes. Maar er was verder geen ontbijtcultuur. Je moet nu eenmaal iets eten om energie te hebben. Waarschijnlijk heb ik ook brood als ontbijt gegeten, maar dat kan ik me niet meer herinneren. Vanaf mijn tienertijd tot ongeveer een jaar geleden ontbeet ik helemaal niet. Maar sinds ik een Nederlands vriendje heb, eet ik ’s morgens weer pap. Dat herinnerde me aan vroeger, hoewel hij bij mij de Brinta heeft geïntroduceerd.”

En de Kroatische koffie?

“De koffie komt door een Kroatische vriendin van mij in München, mijn beste vriendin. Die heb ik bij haar thuis in Kroatië ontdekt, toen ik daar met haar was.” De koffie is gekookt en is in de pot vermengd met suiker. Zo hoort dat in Kroatië. “Vinden jullie hem lekker? Ja? Sterk, hè? Bij deze koffie heb je aan één kopje voldoende. Het lijkt trouwens een beetje op Indonesische koffie, kopi tubruk, die is ook sterk en gekookt.”

En dan een vraag van onze fotograaf, van wie de vader ‘Indische Nederlander’ is:

Aten jullie ook Indische rijsttafel?

“Er was thuis een soort competitie. Mijn vader kookte Fins en mijn moeder Indisch, Indische rijsttafels. Fins is heel zwaar, met veel vlees en met aardappelen.”

Sandra kookt zelf heel weinig. “Ik heb het niet geleerd; het is niet mijn hobby. Ik ben vegetarisch, maar ik eet wel vis. Dat vind ik lekker. Ik heb een drukke baan en ik ga veel uit.

Ik ben gewoon weinig thuis. Soms maak ik even snel een salade. Standaardgerechten lukken altijd wel, maar ik eet vaker in restaurants.”

We concluderen dat de leefstijl van Sandra vooral erg ‘global culture’ is. Maar het is wel door familie, dat ze naar Amsterdam en naar Osdorp kwam. Die hebben haar ook aan deze flat geholpen, terwijl zij nog in Duitsland aan het werk was. In Finland heeft ze weliswaar ook familie, maar daar heeft ze geen contact mee. Vanaf dat ze veertien, vijftien jaar was ging ze graag naar opa en oma in Amsterdam. “Spannend.” Een paar jaar later ging ze ook al alleen naar haar familie hier.

“Voordat ik ging studeren ben ik naar mijn baas gegaan en heb ik gezegd: ik ga studeren en minder werken en na vier en een half jaar ben ik weg, want dan ga ik naar Amsterdam. Daar heb ik al die tijd naartoe gewerkt. Ik werkte dag en nacht en in de weekends. Ik vond de studie helemaal te gek, home coming. Ik dacht steeds: oh ik wist niet dat daar termijnen bestaan. Dat dat echt onderzocht wordt. Gevoelens die ik al mijn hele leven heb, die zie je dan ineens beschreven.”

En het werk dat je nu doet ligt in het verlengde van je studie?

“Nou, het werk dat ik nu doe lijkt eigenlijk nog wel op wat ik hiervoor deed: financiële zaken. Het is alleen een heel ander soort bedrijf. Ik werk nu in de muziekbranche, heel leuk. Ik dacht iets te gaan doen in de culturele sector, maar het is urban culture, stadscultuur, geworden.” Sandra werkt bij Fabchannel, dat de concerten van Paradiso en de Melkweg gratis op internet zet. Daar zijn nu ook centra in Barcelona en Los Angeles bijgekomen. En er zijn nog veel meer plannen. De bedoeling is dat in de toekomst tien Amsterdamse instellingen hun content op een leuke manier online gaan presenteren, waaronder het Concertgebouw, de Stadsschouwburg, het Van Goghmuseum, en de IDFA. De groei van het bedrijf gaat razend snel. Van de negen mensen die er nu in vaste dienst zijn, zijn er drie het afgelopen half jaar bijgekomen. “Mijn taak was in eerste instantie de overgang van non-profit, ofwel gesubsidieerd, naar profit te begeleiden. Net zoals ik in mijn vorige baan ook venture capital begeleidingen deed. We waren eerst een volledig gesubsidieerde stichting en nu hebben we dezelfde financieel-bestuurlijke relatie met de gemeente als Schiphol, heel leuk eigenlijk.”

Wat bevat je niet in Amsterdam als je gaat vergelijken?

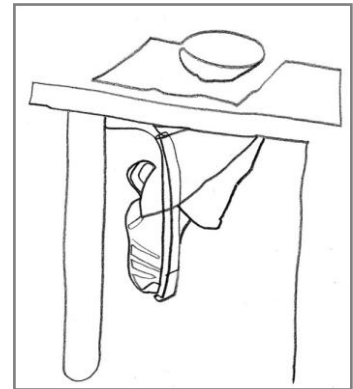
“Processen duren hier ontzettend lang. Trajecten duren maanden terwijl je een beslissing ook in een uur kunt nemen. Dan kun je helemaal niet flexibel zijn. Ik vind dat erg vervelend en raak dan gefrustreerd. Maar wat ik leuk vind, is het directe dat de mensen hier hebben. Dat is helemaal in tegenstelling tot mijn eigen opvoeding. Het is absoluut niet Indisch, terwijl je in Finland alleen iets zegt als je iets te zeggen hebt. Hier is het gewoon: zeggen wat je denkt. Ik vind het wel verfrissend, hoewel ik het zelf niet zo heb. In mijn werk ben ik erg rustig. Ik doe gewoon wat ik doe en daar praat ik verder niet over. Voor mij tellen resultaten, maar ik moet er rekening mee houden dat je hier ook wordt beoordeeld op hoe je overkomt.”

“Nee, binnen mijn bedrijf is geen stroperigheid maar wel als ik met de wereld daaromheen te maken heb. Het bedrijf is jong, rock-en-rollcultuur, masculien. En het is de omgeving van internet, met veel technische mensen.”

“Maar niet alles hier is wat ik ervan verwacht had. Bijvoorbeeld dat alles hier open en tolerant zou zijn. Ik ben nu weliswaar niet meer de enige met een rare achtergrond, maar ik kom er ook steeds meer achter dat er toch gescheiden werelden zijn. Dus er wordt hier wel meer geaccepteerd dat ik anders ben, maar het is niet zo gemengd als je zou verwachten.”

“Ja, en ik heb natuurlijk dat Duitse accent, hoewel Nederlands mijn moedertaal is. En dan beginnen ze tegen mij altijd over kuilen graven aan het strand of de Tweede Wereldoorlog. Provocaties om te kijken hoe ik reageer. Zoiets doe je als Indiër sowieso niet. Ik weet niet wat dat is tussen die twee landen. Want omgekeerd heb je het ook.”

Wat is opvallend aan de Duitse cultuur?

“In Duitsland zijn de mannen veel minder emotioneel. Ze tonen hun gevoelens niet. Mannen achter de kinderwagen, mannen alleen met hun kinderen: dat is hier heel gewoon. Een hele andere rol voor de man. Ik vind dat wel goed. Duitsland is veel masculiner dan Nederland. Hoewel het in Duitsland nu ook wel verandert bij de jonge mensen.”

“Mijn broer woont nu in Duitsland. Hij heeft het een tijdje in Finland geprobeerd, maar daar heeft hij het niet gevonden. Zo jammer voor hem. Hij was te vreemd. Wij zijn gewoon anders. Heel moeilijk om ergens bij te horen, je thuis te voelen. Hij is teruggegaan naar Duitsland en getrouwd met een Beierse. Hij probeert Nederlands met zijn kinderen te spreken.”

“Ja, die onvertaalbare titel van dat boek: ‘Indische Nederlanders’. Dat is mijn leven: Indisch-Nederlands-Duits.”